

Råd og vink

for skriftlig dansk på hf 2022

Råd og vink præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende de skriftlige eksamenssæt, men indfører ikke nye bindende krav. Rapporten henvender sig til dansklærere og skriftlige censorer, men elever kan også læse med.

Råd og vink er skrevet af May Britt Klamer, formand for opgavekommissionen, og Nicolai Rekve Eriksen, fagkonsulent

Indhold

Indledning.....	3
Årets sæt.....	3
Generelt om årets sæt.....	3
Opgaveformuleringer til årets sæt 2022	3
De analyserende artikler	5
Den debatterende artikel	5
Hvordan kan der arbejdes med at højne elevernes niveau i skriftlighed?.....	6
De fire bedømmelseskriterier	6
Førskrivningsfasen.....	7
Emneforankring og indledning	7
Eksempler på elevbesvarelser af opgave 1	7
Øvelse 1: førskrivningsfasen.....	9
De analyserende artikler	9
Eksempler på elevbesvarelser af opgave 2	9
Øvelse 2: opgaveformuleringens elementer.....	10
Den debatterende artikel	11
Eksempler på elevbesvarelser af opgave 4	11
Øvelse 3: synspunkter, argumentation og den personlige stemme	13
Oversigt over opgaver og emner fra 2018-2020	14
Ressourcer til arbejdet med skrivning og de to skrivegenrer - linksamling	16

Indledning

Efter to år i coronaens skygge kunne vi langt om længe samle alle landets hf-elever til én eksamensdag i skriftlig dansk A. I år kan *Råd & Vink* – i modsætning til sidste år – derfor koncentrere sig om ét eksamenssæt (maj 2022) og de censortilbagemeldinger, der er givet til dette.

I år peger censorevalueringerne på, at der er en tilfredsstillende balance mellem de tre perspektiver i danskfaget, der giver eleverne god mulighed for at vise faglighed gennem deres besvarelser. Dermed får censorerne et godt udgangspunkt i deres bedømmelser. Dog peger censorevalueringerne på, at der bredt blandt hf-eleverne er en udfordring med at få besvaret den stillede opgave på et godt eller tilstrækkeligt danskfagligt niveau, hvorfor dette års *Råd & Vink* har fokus på netop dette forhold.

Årets sæt

Generelt om årets sæt

I år indeholdt eksamenssættet tre analyserende artikler med en fordeling på emnerne: *Forventninger*, *Fællesskabets betydning* og *Vinteren som symbol* samt en debatterende med emnet *Er lydbøger snyd?* De analyserende artikler bød på tekstgenrerne novelle, dokumentar og digt, mens den debatterende artikel havde udgangspunkt i tre debattekster. I de kommende afsnit skitseres kort, hvad censorernes tilbagemeldinger generelt har peget på ift. de fire opgaver.

Hvordan eleverne fordelte sig på de forskellige opgaver, og hvordan karaktererne blev fordelt, kan ses i eksamensstatistikken: <https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/proever-og-eksamen/tilrettelaeggelse-og-afholdelse-af-proever/evaluering-af-proever>

Opgaveformuleringer til årets sæt 2022

Opgave 1

Titel: Forventninger

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger tekster om personer, som tynges af andres og egne forventninger.

I din artikel skal du analysere, fortolke og perspektivere novellen *Negle* (tekst 1).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Negle* (tekst 1) med fokus på, hvordan hovedpersonens følelse af at være tyngt af andres og egne forventninger bliver fremstillet. Du skal herunder komme ind på personkarakteristik, kønsproblematikker og brugen af symboler
- at perspektivere din analyse og fortolkning til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager et eller flere eksempler fra fx litteratur eller film
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 2

Titel: Fællesskabets betydning

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger fællesskabets betydning.

I din artikel skal du analysere og fortolke dokumentaren *Efterskolen* (tekst 2).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Efterskolen* (tekst 2). Du skal herunder komme ind på fremstillingen af fællesskabet og dets betydning for de unge ved at undersøge brugen af filmiske virkemidler og iscenesættelsen af efterskolen og de unge
- at perspektivere din analyse og fortolkning til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager et eller flere eksempler fra fx litteratur, film eller dokumentarer
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 3

Titel: Vinteren som symbol

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger vinteren som symbol.

I din artikel skal du analysere, fortolke og sammenligne novellen *Vinterligger* (tekst 3a) og digtet *Sig nærmere tiden* (tekst 3b).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Vinterligger* (tekst 3a). Du skal herunder komme ind på tid, miljø og personkarakteristik
- at analysere og fortolke *Sig nærmere tiden* (tekst 3b), herunder hvordan jeget oplever sin egen livssituation. Du skal bl.a. fokusere på ordvalg og billedsprog
- at sammenligne de to teksters brug af vinteren som symbol
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 4

Titel: Er lydbøger snyd?

Opgaveformulering

Skriv en debatterende artikel, hvor du med udgangspunkt i konkrete eksempler undersøger lydbøgers værdi i forhold til læsning.

I din artikel skal du inddrage *Der er noget småbørnsagtigt, noget infantilt, ved sådan at få læst op* (tekst 4a), *Hurra for højtlesning* (tekst 4b) samt *Ser du også lydbøger som "snyd" på læsevægten?* (tekst 4c).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstdedslag og særligt fokusere på:

- at diskutere og debattere, om lydbøger er snyd i forhold til læsning. Du skal inddrage hovedsynspunkter og argumenter fra *Der er noget småbørnsagtigt, noget infantilt, ved sådan at få læst op* (tekst 4a) og *Hurra for højtlesning* (tekst 4b)
- at underbygge din egen argumentation med konkrete eksempler. Du kan herunder inddrage *Ser du også lydbøger som "snyd" på læsevægten?* (tekst 4c)
- at præsentere emnet gennem en fokuseret indledning og diskussion, og forsøge at overbevise din læser gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation med en afslutning, der markerer dit synspunkt

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

De analyserende artikler

Opgave 1:

Generelt er der tilfredshed med novellen og de muligheder, den tilbyder eleverne ift. analyse og fortolkning. Dog peger evalueringen også på, at for mange elever ikke skriver på et danskfagligt niveau, så besvarelsene dermed – groft beskrevet – består af redegørelse, parafrase og citater. Derudover gøres der opmærksom på, at en del af eleverne har svært ved at hæve sig fra teksten og holde fokus på emnet, hvilket betyder, at besvarelsene mangler danskfaglig forankring, og eleverne ender med at have meget svært ved at lave en relevant perspektivering og afslutning.

Opgave 2:

Evalueringerne peger på, at trods en god tekst, der lægger op til analyse og fortolkning, så har eleverne svært ved at holde fokus på emnet og derigennem vise deres faglighed. Der var en tendens til, at eleverne i opgave 2 lavede en gennemgang af de filmiske virkemidler, men uden forankring i emnet (eller teksten), hvilket – ligesom i opgave 1 – har den konsekvens, at eleverne ender med ikke at analysere og fortolke teksten, som opgaveformuleringen kræver.

Opgave 3:

Denne opgave havde meget få elever valgt at besvare, og det virker til, at de elever, der valgte opgave 3 har delt sig i to grupper: de fagligt stærke elever, der ønsker en udfordring, og de elever, der sandsynligvis genkendte "Sig nærmer tiden" fra undervisningen. Den første gruppe klarede sig godt og fik generelt analyseret, fortolket og sammenlignet de to teksters fokus på vinteren som symbol. Den anden gruppe klarede sig mindre godt, da de generelt lod gennemgangen af "Sig nærmer tiden" fylde, vel at mærke uden opgaveformuleringens fokus, og ikke gav novellen "Vinterligger" nok opmærksomhed. Den svageste gruppe manglede desuden forankring i emnet.

Den debatterende artikel

Censorevalueringerne roser generelt emnet for dette års debatterende artikel. Det største kritikpunkt er, at der er for meget tekst, og at eleverne muligvis er tilbageholdende med at udelade tekst 4c. Hertil skal det bemærkes, at når der i en opgaveformulering står "du kan", så er det som udgangspunkt hverken en fordel eller en ulempe at inddrage eller udelade teksten. Det er en del af elevens formidlingsmæssige valg – og

hermed en del af elevens personlige stemme. Dette 'kan' i opgaveformuleringer bør trænes i klasserummet, så eleven bevidstgøres om mulighederne forbundet med dette.

Som en censor rammende beskriver det, har der i år været problemer med, at den debatterende artikel består af "virkelig meget "fristil" og meget få eksempler på "stærk og velgennemtænkt argumentation"". Dermed er udfordringerne med den debatterende artikel sammenlignelige med de analyserende artikler, idet eleverne ikke får vist nok danskfaglighed i deres besvarelser. Dette uddybes i afsnittet 'Den debatterende artikel'.

Hvordan kan der arbejdes med at højne elevernes niveau i skriftlighed?

De fire bedømmelseskriterier

De fire kriterier, som censorerne vurderer eksamensbesvarelserne ud fra – og som vi i dagligdagens arbejde med skriftlighed skal bevidstgøre vores elever om – er:

Skriftlig fremstilling

- At udtrykke sig præcist og nuanceret
- At beherske skriftsprogets normer for korrekthed
- At skrive med sproglig sammenhæng (kohæsion)
- At skrive struktureret og sammenhængende med en rød tråd (kohærens)
- At kunne lave naturlige overgange
- At overholde formalia, herunder citere korrekt

Genre og formidling

- At udtrykke sig med brug af sprog og begreber, der afspejler genrebevidsthed
- At udtrykke sig formidlingsbevidst og med respekt for modtageren
- At kunne tilpasse sproget efter genren
- At kunne tilpasse sproget efter emnet
- At kunne tilpasse sproget efter den anlagte vinkel og tilgang til emnet
- At kunne indramme opgavebesvarelsen med en fokuseret og vinklet indledning og en sikker, velovervejede afslutning
- At skrive med en faglig og personlig stemme

Emnebehandling (at besvare den stillede opgave)

- At besvare den stillede opgave, herunder inddrage det tilknyttede tekstmateriale, hvis opgaven kræver det

Relevant anvendelse af danskfaglig viden og metode

- At kunne gå metodisk til emnet og tekstmaterialet
- At bruge viden og begreber, der er relevante i sammenhængen
- At skrive med en faglig stemme og kunne bringe danskfagligheden i spil. Eleven skal kunne trække på sin viden fra danstimerne, og besvarelsen skal afspejle, at eleven har haft dansk på A-niveau i to eller tre år.

Det er vigtigt at understrege, at den samlede vurdering altid hviler på en helhedsvurdering. De fire kriterier er som udgangspunkt sideordnede og skal dermed hver have en vægt på ca. 25% i den samlede bedømmelse. Man skal imidlertid – både som censor og som underviser – være opmærksom på, at grænserne mellem kriterierne i flere tilfælde kan være flydende. Fx vil et næsten uforståeligt sprog typisk både påvirke bedømmelsen af *skriftlig fremstilling* og af *genre og formidling*, ligesom eksempelvis en meget stil- og skridsikker formidling af synspunkter og argumenter i en debatterende artikel både vil være udtryk for god genre- og formidlingsbevidsthed (*genre og formidling*) og stærk faglighed (*relevant danskfaglig viden og metode*).

For bedst muligt at klæde eleverne på til skriftlig eksamen, så de kan opfylde alle fire bedømmelseskriterier, er det oplagt at arbejde med førskrivningsfasen. Dette kan ske på forskellige måder og i forskellige sammenhænge. Nedenfor gives forslag til, hvordan der kan arbejdes med førskrivningsfasen.

Førskrivningsfasen

De allervigtigste discipliner, vi skal lære eleverne, må være at 1) læse opgaveformuleringen til den valgte opgave grundigt igennem, 2) forholde sig til emnet og 3) lave en disposition for opgaven inden selve skrivefasen igangsættes. Det er klart, at det for mange elever vil føles meget tidskrævende og måske endda som spild af tid de første gange, de udsættes for denne arbejdsgang, men som tiden går, og erfaringen bliver større, vil de opdage, at deres analyse, fortolkning og den røde tråd bliver mere faglig, og – forhåbentlig – at de oplever mere *flow* i selve skrivefasen.

Emneforankring og indledning

I dette års besvarelser har det været udbredt, at indledninger handlede om teksten/teksterne i den stillede opgave og ikke om emnet for den stillede opgave. Dette har haft konsekvenser, idet den røde tråd i opgavebesvarelserne har manglet. Dermed bliver det afgørende, at vi i den daglige træning op mod skriftlig eksamen, får bevidstgjort eleverne om, at deres indledninger skal have et tydeligt emnefokus, som de bruger som pejling gennem resten af besvarelsen. Dette emnefokus finder eleven i sin førskrivningsfase.

Eksempel på en vellykket indledning til opgave 3 (elevbesvarelse)

Der er rigtig mange måder at fremstille vinter på. Nogle ville sige at vinter bare noget som kommer, og efter vinter der kommer sommeren igen. De tænker ikke over at vinteren er her, fordi at sådan er det jo med tiden, den går. For andre mennesker fremstilles vinteren som tiden hvor vi starter på en frisk. Der starter et nyt år, og efter vinteren starter der en ny sommer. Vinteren bruges på mange forskellige måder, til at fortælle forskellige ting. Både lykkelige emner og ulykkelige emner.

I denne besvarelse ser vi, at eleven forholder sig bredt til fremstillingen af vinter, og altså ikke til teksterne "Vinterligger" og "Sig nærmer tiden". Eleven er dermed godt i gang med at skabe et solidt grundlag for sin analyse/fortolkning og videre til sit perspektiverende og afsluttende niveau i besvarelsen.¹

Eksempler på elevbesvarelser af opgave 1

De to besvarelser herunder illustrerer, hvordan elevens struktur har afgørende betydning for det endelige produkt. Det er naturligvis uden forudgående kendskab til de to elevers skriveproces, at konklusionen bliver,

¹ I [Råd & Vink for skriftlig dansk på stx 2021](#) findes der inspiration til vellykkede indledninger.

at eleven, der har skrevet a-besvarelsen, ikke har brugt tid på sin førskrivningsfase, mens forfatteren af b-besvarelsen har.

Besvarelse a (under middel)

Dette uddrag fra en elevbesvarelse illustrerer eksemplarisk, hvordan eleven blot parafraserer novellen og dermed ikke viser selvstændig, danskfaglig undersøgelse af emne og tekst. De citater, eleven har udvalgt, bliver dermed ikke brugt på et analytisk niveau, og dette bærer resten af besvarelsen præg af.

Novellen er en fiktion historie, og hovedpersonen i novellen er en pige ved navn Rikke der bor i en lejlighed i København med sin familie, som kan ses på side 1 linje 16 *"Så er jeg hjemme, råber hendes mor, og hun taber tråden."*

Her skal vi især lægge mærke til, at Rikke er typen der bider negler, desuden bider hun sin tommelfingernegl, pegefingernegl og fuckfingeren på side 1 linje 1-5 *" Hun bider i siden af tommelfingerneglen og trækker kanten af. Den kommer af i ét stykke, helt glat. Så er det videre til pegefingernegl, samme manøvre, men den kommer skævt af. Hun må bide fra den anden side og trække. Den tilbageværende neglestump er hakket og riflet. Hun nibler den nogenlunde jævn, inden hun går videre til fuck-fingernegl. Fuck alting, fuck det hele. Desuden samler hun sine neglestykker i en bunke, og dermed børster hun og ligger meget forsigtigt ned i plastikbeholderen, som kan ses på side 1 linje 5-9 *"Hun samler en lille bunke af neglestykkerne på bordet foran sig ved siden af den tomme cup noodle. Bagefter børster hun dem ud til kanten af bordet og meget forsigtigt ned i plastikbeholderen, som hun stopper langt ned i køkkenskraldespenden, som om hun har noget at skjule."* Derudover vælger hun at skjule sine neglestykker, og hvor hendes negle er korte igen. Da hendes mor ikke kommer til at lægge mærke til det.*

Besvarelse b (over middel)

Besvarelse b emmer af danskfagligt overskud samt en evne og en vilje til at besvare den stillede opgave. Hele vejen gennem dette uddrag (og i øvrigt gennem hele besvarelsen) fokuserer eleven sin analyse, så den forholder sig til det overordnede emne: forventninger. Den samlede besvarelse indeholder ikke mange, men derimod velvalgte citater og henvisninger til novellen "Negle", hvilket kan indikere, at eleven har brugt tid på at udvælge disse i førskrivningsfasen.

Den absolut mest gennemtrængende tematik er følelsen af at være tynget af andres og egne forventninger. Dette gennemsyrrer hele novellen, og der er flere rekvisitter i fortællinger, der fremtræder som direkte symboler på dette. Det mest åbenlyse er neglebidningen. Neglene er så essentielt et symbol på hovedpersonens sindstilstand, at det også er overskriften på selve novellen. Neglene repræsenterer de forventninger, som både hovedpersonen selv, moren, personer i indercirklen og samfundet har til hovedpersonen, og for hver gang neglene bliver nedbidte dublerer det for en følelse af, at forventningerne ikke er opnået. Det pæne og ordentlige ydre bliver altså såvel bogstaveligt talt som i overført betydning krakeleret og beskadiget. *"Den tilbageværende neglestump er hakket og riflet. Hun nibler den nogenlunde jævn, inden hun går videre til fuck-fingernegl. Fuck alting, fuck det hele."* (s. 1, l. 3-5) Neglene skaber ligeledes en kompositorisk cirkel i novellen, hvor den første sætning indleder novellen med, at hovedpersonen bider i siden af tommelfingerneglen, og den afsluttende sætning er at moren kommenterer på netop dette. De ødelagte negle bliver altså et essentielt bevis på, at forventningerne ikke er opnået, og at der på en vis medfølger en form for negativ følelse.

Øvelse 1: førskrivningsfasen

Denne øvelse bør laves lærerstyret i plenum de første gange, mens den derefter kan være et værktøj, som eleverne vænner sig til at bruge på egen hånd, når de skal skrive en opgave.

Formålet er at tydeliggøre opgaveformuleringen for eleverne, så de: 1) forankrer deres analyse/fortolkning i emnet, 2) bruger teksten/teksterne relevant og 3) får skabt den ønskede røde tråd i deres besvarelse.

Inden du går i gang med at skrive, skal du forholde dig til emnet for den valgte opgave, teksten/teksterne du bliver bedt om at behandle, samt hvilken struktur du vil have i din besvarelse.

1. Hvilke tanker og faglige overvejelser gør du dig om opgavens titel og emne?
2. Hvordan vil du skrive emnet ind i din indledning – og hvordan skal det hænge sammen med din afslutning?
3. Læs opgaveformuleringen grundigt igennem og skriv stikord ned til hvert punkt (her er du allerede i gang med din analyse), så du er sikker på at besvare samtlige dele af den stillede opgave. Overvej om der er relevante fagbegreber, du kan inkludere i din besvarelse
4. Læs teksten/teksterne igennem igen og udvælg citater, der underbygger dine faglige pointer
5. Skriv nu en disposition for din besvarelse, så du er klar til selve skrivefasen

Dette er en meget overordnet skabelon til førskrivningsfasen, der med fordel kan gøres endnu mere detaljeret, mere målrettet genren – og endnu bedre: målrettet den specifikke opgaveformulering. Sidstnævnte er særligt relevant i opstartsfasen, hvor eleverne skal vænne sig til at arbejde på denne meget stilladserede arbejdsgang.

Vi skal naturligvis passe på med ikke at tage ansvaret fra eleverne. Det er dem selv, der skal finde ud af, hvordan de ønsker at besvare den stillede opgave **med deres egen personlige stemme**.

De analyserende artikler

Vi bør altså arbejde med at forankre elevbesvarelser i analyse/fortolkning og dermed undgå redegørelse, parafrase og citatmosaikker. Men hvordan gøres det? I dette afsnit udfoldes førskrivningsfasen fra tidligere afsnit med udgangspunkt i opgaveformuleringen til opgave 2: *Fællesskabets betydning*.

Eksempler på elevbesvarelser af opgave 2

Besvarelse c (under middel)

Besvarelse c, der ses herunder, er et eksempel på en besvarelse, der baseres på en kronologisk gennemgang af uddraget med fokus på filmiske virkemidler. Konsekvensen bliver, at eleven blot redegør for uddragets indhold fremfor at behandle det overordnede emne, og dermed viser eleven ikke tilstrækkelig faglighed og selvstændighed.

I starten af filmen (00:13) bliver der filmet halvnær og det blev filmet på denne måde for begge personer kan være med i skuddet, og dermed er et muligt at se deres relationer og deres ansigtsudtryk, og hvor man kan se på dem at de er påvirket af talen, og her kan vi se hvordan er deres forhold blevet til slutning. Hvor vi kan også se deres tema som er kærlighed, og plus tristhed de er triste fordi de skal forlade hinanden

I (1:45) bliver der brugt det dynamiske kamera for at se deres synsvinkel og der er også blev brugt asynkron lyd. Det bliver brugt for at vise hvor påvirket de er og musikken bliver brugt for at fænge

publikum, og for at vise deres stemning for både sorg og glæde.

I (2:11) bliver da filmet fugleperspektiv for at vise at vreden er lille, og de ser små ud og alle er så tætte på hinden de viser deres relation og som om de er blevet til en person. De er alle sammen tætte på hindene løber og ser glade ud og musikken antyder på at de er glade sammen, Og har godt fællesskab.

Besvarelse d (over middel)

På trods af sproglige fejl og mangler viser denne besvarelse god faglighed, idet eleven inddrager sin danskfaglige viden i besvarelsen og forankrer denne i velvalgte henvisninger til uddraget fra *Efterskolen*. Bemærk desuden, at eleven holder sit analysefokus på det overordnede emne: fællesskabets betydning.

Det bliver i starten præsenteret en bid fra hvad der er sket gennem efterskoleåret for eleverne, det giver et godt indblik i de vigtigste øjeblikke samt det mest betydningsfulde. Det gennemgående tema er kærlighed, kærlighed til hinanden, til oplevelserne de for sammen men også kærlighed til sig selv. Selvom kærlighed er den helt store helt i de her klip, spiller hygge også en rolle. Det er meget dansk at hygge sig, men man kan hygge sig med en hel masse da det er et bredt begreb. Efterskoleelever oplever hygge når man spiller musik sammen (00:02:37), rejser sammen (00:02:38) eller når alle synger sammen (00:03:05).

Når eleverne der deltog i programmet Efterskolen tænker tilbage kan de bruge metonymier til at binde efterskolen sammen med den kærlighed og hygge som efterskolen for dem symboliserede. Efterskolen bruger flere autenticitetsmarkører til at versificere at det er en dokumentar, flere faktakoder bliver brugt. Særligt billedskæringen er vigtigt når man har med fakta at gøre, halvtotale eller halvnære billeder optræder ofte (00:08:01), dog uden at påvirke seeren følelsesmæssigt med nærbilleder eller ultranærebilleder. Perspektivet når der bliver kigget hos faktakoder er normalperspektiv for ikke at give en følelse af dominans eller underlegenhed (00:08:57). Igen bliver "fluen på væggen" nævnt som en del af faktakoderne, dette er med til at ikke at forstyrre de begivenhederne der kommer til at forgå (00:10:51-00:11:11).

Der er forsvindende få elever, der benytter sig af muligheden for at inkludere screenshots i deres besvarelse, men dette kan måske netop være en måde at forankre elevens faglighed: hvad observerer jeg her, og hvilken virkning bidrager dette med? **Det anbefales derfor at arbejde målrettet med at inddrage screenshots – både i den daglige undervisning og i forbindelse med analyseopgaver med medieklip.**

Øvelse 2: opgaveformuleringens elementer

Formålet med denne øvelse er at bevidstgøre eleven om opgaveformuleringens elementer, hvordan eleven kan vise sin faglighed gennem analyse/fortolkning samt kvalificere udvalgte citater, så eleven ikke ender med en redundant besvarelse, der primært består af redegørelse for filmiske virkemidler.

Øvelsen peger med andre ord direkte ned i en nærlæsning af opgaveformuleringens dele, men indbefatter ikke udformning af indledning og afslutning. Dette skal der altså arbejdes med ud over denne øvelse.

Du skal udfylde skemaet nedenfor som forberedelse til din skrivefase.

Inden – og imens – du udfylder skemaet, skal du se og gense uddraget fra *Efterskolen* (tekst 2a), så du hele tiden sørger for at finde de citater, der underbygger din analyse/fortolkning allerbedst.

Element fra opgaveformuleringen	Faglig pointe / fagbegreb	Citat fra teksten (evt. et screenshot, der sættes ind i din besvarelse)
Hvordan fremstilles fællesskabet i dokumentaruddraget?		
Hvordan har fællesskabet betydning for de unge?		
Hvordan iscenesættes efterskolen?		
Hvordan iscenesættes de unge?		
Hvordan bruges filmiske virkemidler til at underbygge fremstillingen af de unge?		
Hvordan bruges filmiske virkemidler til at underbygge fremstillingen af efterskolen?		
Hvordan bruges filmiske virkemidler til at underbygge fremstillingen af fællesskabet?		
Hvad kan du perspektivere til (fx litteratur, film eller dokumentar), når du overvejer opgavens overordnede emne: fællesskabets betydning?		

Den debatterende artikel

Den debatterende artikel er ikke en redegørelsesopgave, men derimod en opgave der kræver, at eleven indgår i debat med det overordnede emne. For at kunne indgå i denne debat, skal eleven være fortrolig med synspunkterne, som opgavens tekster fremsætter, samtidig med at eleven skal argumentere for sin egen holdning til emnet. Der er med andre ord tale om en helt anden måde at inddrage tekstmaterialet i den debatterende artikel ift. den analyserende artikel. Der har i år været for meget fokus på tekster i stedet for fokus på emnet, hvilket har haft den konsekvens, at for mange elever har skrevet besvarelser på redegørende niveau, hvor synspunkter i teksterne er blevet fremført, fremfor at skabe en reel diskussion og debat. Herunder ses uddrag fra to elevbesvarelser fra dette års sæt, der kan illustrere betydningen af den personlige stemme.

Eksempler på elevbesvarelser af opgave 4

Besvarelse e (under middel)

Udover sproglige fejl og mangler viser denne besvarelse, at eleven ikke har styr på grundlæggende begreber, at citater der ikke bruges til at nå frem til danskfaglige pointer inkluderes, og at eleven dermed blot paraphraserer tekst 4a.

Ved lyd-bøger menes der, at det barnligt vi kan få læst en bog gennem en stemme, og få den oplevelse i det. Man mister energien til at læse en bog "Der er noget småbarnsagtigt, noget infantilt, ved sådan at få læst op", som er udgivet 7. november 2016 af Berlingske.

Jeppes synspunkt, at forskellen mellem at læse en bog, og få en bog læst op gennem en lydbog er der markant forskel i. "Men der er noget småbørnsagtigt, noget infantilt, ved sådan at få læst op". Belægget i påstanden argumenterer han ved, at skrive. "Hele den litterære energi gik tabt, ligesom irritation over oplæsernes fejlagtige, indimellem uforståelige udtale af navne og begreber, han tydeligvis intet kendte til, hele tiden dukkede op".

Det som han mener er, at når man selv får læst sin bog, og ikke gennem en lydbog, så ville man få en bedre forståelse ved det, hvor man bliver suget ind i bogen, og lever sig ind i den. Man har energien til at læse bogen, hvor man siger de rigtige navne korrekt. Der bliver brugt ordet "infantilt" her kunne sagtes have brugt ordet barnligt fx, men at bruge ordet "infantilt", vil det give en stærkere betydning på det. Han skriver "læsning er helt anderledes krævende. Vil du have noget ud af en bog, skal du hengive dig til den, give den udelte opmærksomhed". Det han fortæller her, at man bliver nødt til at leve sig ind i bogen, og prøve at give den alt den opmærksomhed, som den ren faktisk fortjener i virkeligheden.

Besvarelse f (over middel)

I denne besvarelse er det tydeligt, at eleven har fundet sin personlige stemme og modet til at brænde igennem med denne. Det kan bl.a. bemærkes, at eleven værdilader sit ordvalg, bruger retoriske spørgsmål samt relevant rygdækning fundet i teksterne 4a og 4b.

Jeg mener bestemt ikke at få en bog læst op af en anden er snyd, det er ligesom da man var lille og fik en godnathistorie læst op af mor og far. Lydbogen er bare et trin over det, det er jo ikke bare en lille børnebog, lydbøger strækker sig over alt inde for det litterære. Jeppe Krogsgaard Christensen, som er forfatter og kritiker af lydbogen mener noget andet, man får allerede et indtryk af hans holdning til lydbøger ved blot at læse titlen på kronikken: "Der er noget småbørnsagtigt, noget infantilt, ved sådan at få læst op". Allerede her ved man ligesom at Jeppe ikke går ind for lydbogen og der er jeg nødt til at sige at han måske lige for nævnt nogle ting som jeg ikke er helt vild med. (4a s. 2. ll. 38-40) "Med lydbøgerne er der igen blevet lagt en anden stemme ind mellem den enkelte og bogen. Men der er noget småbørnsagtigt, noget infantilt, ved sådan at få læst op."1 Jeg kan godt følge ham i at der ligger noget infantilt i at få læst op, som nævnt tidligere fik man læst op af mor og far før man gik i seng som lille, man kan lukke øjnene og bare forestille sig den verden bogen tager sted i, man er i et med den verden da man frit kan bruge sin fantasi uden at beskæftige sig med at læse, desuden er det trods alt ikke alle der selv kan læse så godt som han nok selv kan, og det kommer han også ind på (4a s. 2. ll. 59-60) "(...) jeg mener burde være forbeholdt svagtseende eller blinde. Ikke bare dem med dovne øjne."2 Her mener han at det er forbeholdt svagtseende og blinde, men ikke dem med dovne øjne, det ser jeg lidt som et angreb fra en lidt for oppustet elitist, han forbinder det med at få en lydbog læst op som at være doven, hvilket ikke passer. Ja, muligheden for at personen der får læst op bare, er doven er der, men det vil ikke sige at alle er dovne. Når jeg får en lydbog læst op, er det fordi jeg enten er i gang med noget og gerne vil have lidt baggrundsstøj eller så jeg kan sætte mig ned og bringe en verden til livs i mit hoved. Mennesker er meget fantasifulde, især dem med tid til at læse. Læsning er en del af vores kultur, så hvorfor hindre andre i at være en del af den kultur ved at kalde dem dovne?

Skal man ikke have lov til at deltage i en litterær diskussion bare fordi man har fået den læst op?

Det er jo det samme der er blevet læst både af jeg'et og af oplæseren. Sophus Helle som er forfatter, oversætter og kulturhistoriker mener det modsatte af Jeppe Christensen. Han mener at højtlesning burde fremmes i samfundet, at nogle bøger, digte osv. Skal læses op. (4b s. 1 ll. 2-5) "(...) Digtet skal høres. Det er hendes højtlesning – rytmen, pauserne, vokalerne, der messende forlænges, og konsonanterne, der falder som trommeslag – som gjorde værket til en verdenssensation."

Fokus i arbejdet med den debatterende artikel må bestå i at træne vores elever i at tage stilling og fremføre deres holdning gennem en stærk argumentation. Igen peger dette på kravet om, at eleverne skriver med deres personlige stemme. Og dette kan gøres på flere måder.

I den debatterende artikel forventes det ikke, at elever laver en argumentationsanalyse af teksterne. Det forventes derimod, at eleverne kan:

- læse synspunkter og argumenter ud af teksterne
- forholde sig til synspunkterne
- formulere med- og modsynspunkter
- debattere synspunkterne, gerne med inddragelse af andet end det givne tekstmateriale (materiale fra undervisningen, egne erfaringer, osv.).

Måden eleven kan tilgå teksterne er fx ved at finde synspunkter i teksterne, der kan styrke egen holdning, så eleven med andre ord bruger tekstmaterialet som rygdækning for egen holdning. Dette kræver en nøje udvælgelsesproces, der forudsætter, at eleven er besluttet på sin holdning til det overordnede emne, inden udvælgelsen af argumenter (citater) sættes ind. Igen bliver førskrivningsfasen relevant at pege på.

Øvelse 3: synspunkter, argumentation og den personlige stemme

Formålet med denne øvelse er at få eleven bevidstgjort om synspunkter, argumenter og gode citater i hver tekst, så eleven selv forholder sig til det overordnede emne og finder rygdækning i teksterne – og evt. i andet materiale fra undervisningen eller fra elevens egen virkelighed – forud for selve skrivefasen. På denne måde finder eleven frem til sin egen personlige stemme, der skal skrives frem i besvarelsen.

Øvelsen skal *ikke* betragtes som en skabelon til opgaven, men et indspark til, hvordan eleven kan bevidstgøres om brugbare citater og inddragelse af danskfaglig viden, uden at besvarelsen bliver en parafraserende gennemgang af synspunkter, hvor debatten er fraværende.

Denne øvelse tager udgangspunkt i opgave 4 fra dette års sæt. Der er intet krav om at inddrage tekst 4c, men det kan være godt for eleven at overveje tekstens kvaliteter i førskrivningsfasen. Herefter kan eleven så afgøre, om tekst 4c skal inddrages i besvarelsen eller ej.

Du skal nu finde synspunkter og argumenter i teksterne 4a, 4b og 4c, mens du overvejer hvordan afsenderne hver især overbeviser deres modtager om budskabet. Derefter skal du selv tage stilling til, hvad du mener om det overordnede emne.

1. Hvad er holdningen i teksterne? Og hvordan overbeviser de deres modtager?

Tekst	Synspunkt / argumentation	Måden afsender overbeviser sin modtager	Citat(er) du vil inddrage i din besvarelse
4a			
4b			
4c			

2. Hvad mener du selv? Og hvordan vil du overbevise din modtager?

Din overordnede holdning: er lydbøger snyd?	Hvordan vil du overbevise din modtager (fx ved at bruge en bestemt appelform, ved at bruge retoriske spørgsmål, ved at bruge gentagelser eller ved at bruge billedsprog)	<p><u>Din rygdækning:</u> Hvilke citater fra teksterne (4a, 4b, 4c) vil du bruge?</p> <p>Er der tekster fra undervisningen, du kan inddrage som citater?</p> <p>Er der andre eksempler, fx selvoplevede, eller noget du har læst eller set i tv eller på de sociale medier, du kan inddrage som rygdækning?</p>

Evnen til at argumentere – og helst godt – er en svær disciplin, og derfor ikke noget eleverne blot bør træne, når de skriver debatterende artikler. Jo bedre man kan gennemskue, hvor gode andre er til at argumentere, desto bedre bliver man selv til det. I den daglige undervisning kan der med fordel fokuseres på elevernes holdning i forskellige sammenhænge. Ikke kun når lektionens indhold er debattekster, selvom dette naturligvis er oplagt, for i princippet kan alt jo debatteres. Det vil gøre det mere naturligt for eleverne at debattere på skrift, hvis fokus på deres generelle evne til at argumentere øges i dagligdagens undervisning.

Oversigt over opgaver og emner fra 2018-2020

Der findes efterhånden en solid opgavebank, der med fordel kan anvendes i den daglige træning af opgavegenrerne. Nedenfor ses en oversigt over skriftlige eksamenssæt siden de første vejledende sæt fra 2018. Alle skriftlige opgavesæt findes i [Prøvebanken](#).

Opgavesæt	Analyserende	Debatterende
Vejledende opgavesæt 1	Børn og forældre i kunst og litteratur Kropsfremstillinger	Hvad litteraturen kan betyde for os Grænseoverskridende adfærd mellem kønnene
Vejledende opgavesæt 2	Fremstillinger af parforhold Den politiske tale Reklamefilm der påvirker forskelligt	Nødvendigheden af digital dannelse

Opgavesæt	Analyserende	Debatterende
Maj 2019	<p>Forældre og børn</p> <p>Kærlighed i lyrik</p> <p>Grænser mellem dokumentar og fiktion</p>	Interesse for litteratur
August 2019	<p>Moderroller i kunst og litteratur</p> <p>Kommunikation og retorik i lejlighedstaler</p> <p>Virkemidler i kampagner</p>	Holdninger til nyhedsformidling
December 2019	<p>Livsforandrende begivenheder</p> <p>Skildringer af engle i litteratur</p> <p>Forholdet mellem fantasi og virkelighed</p>	Grænser mellem reality og dokumentar
Maj 2020	<p>Problematiske relationer</p> <p>Ung og sårbar</p> <p>Klima og kommunikation</p>	True crime
Juni 2020	<p>Livskriser</p> <p>Sociale mediers indflydelse på relationer mellem mennesker</p> <p>Menneskets forhold til naturen</p>	Digitale teknologier og undervisning
August 2020	<p>Skildringer af kvinders livsbetingelser i Det Moderne Gennembrud</p> <p>Det sagte og usagte i samtaler</p> <p>Menneskets vilje til at overskride egne grænser</p>	Læsning, fordybelse og indsigt

Opgavesæt	Analyserende	Debatterende
December 2020	Tekster med eventyrlige træk Modsetsninger og magtforhold Dannebrog som symbol	Krænkende sprogbrug
Maj 2021 (20/5)	Fortællinger om de voksnes verden Skildring af sorg Faglig formidling	Influencerens ansvar
Maj 2021 (21/5)	Kommunikation og konflikter Venskabets betydning Krisekommunikation	Isenesættelse og dramatisering i dokumentarer
August 2021	Modsetsninger i eventyr Portrætdokumentaren Følelser og identitetsdannelse	Sprogbrug og bandeord
December 2021	Fantasi Humor i kampagnefilm Den gode indledning	Indflydelsen fra engelsk i det danske sprog
Maj 2022	Forventninger Fællesskabets betydning Vinteren som symbol	Er lydbøger snyd?

Ressourcer til arbejdet med skrivning og de to skrivegenerer - linksamling

[Den skriftlige eksamen og de tre eksamensgenerer i dansk stx og hf \(vejledning\)](#)

[Centrale styredokumenter med både konkrete eksempler på elevbesvarelser og forslag til øvelser kan findes her](#)

[Andre væsentlige dokumenter om skriftlighed i undervisningen kan findes her](#)

[FAQ om de skriftlige eksamensgenrer](#)

[Samlet oversigt over eksamensopgaver \(stx, hf, GIF og dsa A og B\) kan findes her](#)